BIBL.
DE
L'UNIVERSITÉ
MS.
1108

BIBL.
DE
L'UNIVERSITÉ
MS.
1102

BIBL.
DE
L'UNIVERSITÉ
MS.
1102

M. IV. 155.

brevem memoriam tribuere ambit acutius
Epma dominum Nostram ad ea

No lapide aut agmine vel pecudes capiat

Demonstratio de similitudine infideliter subalternatis, obtinemus conclusionem subiecto principio et propria affectione de quolibet aut quod sunt aut quod sunt per modum de similitudine et informatione [illegible] ad ad [illegible] [illegible] dicitur quod [illegible] sunt.

INTRODVCTIO IN ARISTOTELIS Physiologiam.

Argumentum huius Introductionis

Physiologia

FINIS.

PARISIIS.

Ex Typographia Dionysij à Prato, via Amygdalina, ad Veritatis insigne.

1570.

Definitur scientia qua

principia ...

Cum in omnibus [illegible] scientiis quaerantur aliqua sint principia, inter [illegible] dicendum est ab ipsorum principiorum explicatione, ut docet Arist. in praefatione 1. lib. de natura. Idcirco imprimis principia definiemus. Sunt itaque principia quae sunt prima a nullo argumentum non habent [illegible] ex aliis oriuntur, non principiorum sed potius effectorum [illegible] et rationem obtinent. Quod autem principia omnium sint simplicissima [illegible] ex aliis oriri non possunt: at ex principiis oriri dicuntur omnes res naturales [illegible] eodem modo Arist. principia describit cap. 5. primi de natura ...

Materia prima, quae

Postquam in genere principia definita sunt, seorsum definiemus. Materia quidem primo loco quae tempore formam antecedit, licet essentia et perfectione sit posterior, ut docet Arist. cap. 1. 2. 7 libri de partibus animalium. Cuius materiae cognitio, etsi obscura est valdeque difficilis, per quandam analogiam aliquo modo haberi potest, ut docet Arist. 7 cap. 1 libri de natura. Quemadmodum [illegible] [illegible] ex aere fit statua, sic ex materia res naturales efficiuntur quam ob causam Plato in Timaeo materiae primae cognitionem [illegible] et adulte[?] [illegible] [illegible] ...

vide 7. cap. 1. libri de natura ... (et in marg.: vide 3 cap. lib. de natura et ea ca 7 Coelum[?])

Platonici materiam primam mediam faciunt inter id quod est et nihil, id quod non est ut notat [illegible] [illegible] cap. libri de [illegible] Platonis [illegible] materia prima nihil aliud [illegible] quam pura quaedam [illegible] potentia ad formas recipiendas [illegible] essentialem aliquam habeat, per quam aut esse aut cognosci possit omnino fere nihil esse videtur.

Corporis [illegible]

Si materia prima corpus esset, non esset materia prima, quia alia corpora priore materia constarent. Cadunt [illegible] Plato in Timaeo facit materiam primam

esse esse[?] [illegible] formas [illegible] [illegible] cognosci, si prioreuam aliquam formam haberet, alias formas recipere non posset. Quemadmodum enim quae in materia molli impressionem quam [illegible] futuram aliquam imprimere volunt, nullam omnino in ea priorem apparere patiuntur, sed spectissima quadam levigatione talem materiam poliunt. Ita materia prima omni forma carere debet ...

vide 4 cap. libri Coelum[?] ...

Materia secunda

Materia secunda quae res est naturalis et ob eam causam alia priore constat materia. Idcirco absolute principium non dicitur, sed tantum respectu (vide 2 cap. libri de [illegible]) corporis quod ex illa oritur, ut omnium respectu pulli gigni[?] ex ovo oritur, materia seu principium pulli recte appellatur. Nomen enim materia quaedam qualibet materia est, consideratur [illegible] facultas ad suscipiendam formam. Idcirco materia secunda duobus modis considerabitur, uno modo ratione formae praecedentis, quomodo proprie materia non est dicenda. Altero, ratione formae futurae, ad quam recipiendam est idonea, ideo modo posteriori, naturae uim et rationem obtinet. Materia omnis materia dicitur ab ubi et potestate ...

Forma quid ut

Obscure docetur quid sit forma naturalis. Ea autem nihil aliud est quam primus actus ipsius rei naturalis. Per quam res naturalis dicitur esse id quod est, et per quam accidentibus rebus naturalibus distinguuntur. Cum [illegible] ut docet Arist. cap. 5. prioris libri de ortu. Omnium rerum naturalium eadem sit quaedam materia, hac materia communem res naturales distingui non possunt ...

INTRODVCTIO
IN ARISTOTELIS
Physiologiam.
Caput I.

P*Hysiologia definitur sciētia, quæ rerum naturalium pricipia, causas, affectiones, tam communes, quàm proprias, effectiones, viresque explicat. Principia sunt, quæ neque ex aliis, neque ex se inuicem sed ex iis oriuntur omnia. Materia prima, quę ad nihilum ferè accedit, receptaculum est, corporis expers, omnes recipiendi formas in se potestatem habens. Materia secunda quia iam corpus est, & ex priore alia materia cōstat, idcirco propriè non est principium. Forma (quam vt diuinum quoddam bonum materia appetit) rei naturalis essentialis*

est perfectio. Hæc enim dat esse ipsi rei. Priuatio quæ transmutationis per se principiũ est, definitur absentia formæ, in materia ad eam recipiendam idonea. Naturæ nomen prædictis principiis conuenit, quãuis magis formæ, quàm reliquis duobus competat. Describitur autem principium quoddam, & causa motus, & status eius, cui primò, & per se inest, non aliena vi. Porrò naturam habent corpora naturalia: at secundũ naturam sunt non modo corpora, sed etiam quæ in ipsis corporibus per se inhærent affectiones.

Caput 2.

Physiologo omnes causæ sunt cognoscendæ. Causa autem definitur, ad quam sequitur effectus. Causarũ quatuor sunt genera, materialis, formalis, efficiens, & finalis. Materialis est ex qua insita aliquid efficitur. Formalis per quam res est. Efficiens à qua aliquid fit. Finalis cuius gratia, aliquid esse, aut fieri dicitur: vt ambulatio fit sanitatis gratia, & artes addiscuntur, animi excolendi causa. Causarum efficientium aliæ per se dicuntur, aliæ per accidens in quo genere posteriori sunt fortuna, & casus. Aristoteles fortunam definit causam efficientem accidentariam, eius effectus, qui præter deliberationem & institutum euenit: vt si quis in iaciendis fundamentis domus, thesaurum inueniat, is effectus fortuitus appellatur. Fortuna, &

casus differunt, quod hic sit generalior: conuenit enim rebus tam rationis expertibus, quam ratione vtentibus. At fortunæ effectus solum accidit cum his quæ cōsilio, & ratione proposita sunt.

Caput 3.

Motus definitur actus quidam eius, quod est in potestate, qua ratione in potestate est: vt eius quod cōmutari potest, quatenus tale est, commutatio actus dicitur. Motus sex sunt species, vt ortus, vt interitus, vt accretio, decretio, commutatio, & loci mutatio: quæ tū latissimè patet, tū maximè cognita est. Ad motum quinque sunt necessaria, mouens, mobile, terminus à quo, terminus ad quem, & tempus. Motus motui contrarius est, id est naturalis motus motui contra naturam, & quies motui, qui sit eiusdem rei, id est quies contra naturam rei, contraria est motui eiusdem naturali. Dictum est eiusdem rei. Nam quod est contra naturam terræ, potest esse alteri elemento naturale: exempli causa, contrarij motus sunt, qui à sublimi deorsum versus, & qui ab imo sursum nituntur, nihilominus vtrumque dicimus esse naturalem, alterum igni, alterum terræ. Cæterum non solum quies motui, sed etiam queti contraria est. Quies enim in imo, terræ naturalis est, in sublimi autem, cōtra naturam, terræ conuenit.

Caput 4.

Tempus etsi motus non est, tamen sine motu esse non potest. Cùm enim ipsi mente nihil agitamus, nobis tempus præteriisse non videtur. Est autem tempus numerus motus, secundum prius, & posterius. Tum enim demũ tempus esse arbitramur, cùm superioris, & consequentis motus partis, notitiam habemus. Locus in quo, aut circa quem corpora mouentur, definitur corporis ambientis prima superficies, primò, & per se immobilis. Vacuum, & infinitum actu, etsi natura planè reiicit, ea tamen quodammodo definiri possunt: vacuum quidem locus carens corpore, aptus tamen repleri: Infinitum verò actu, id cuius semper aliquid extra ratione quantitatis accipere licet.

Caput. 5.

Corporum naturalium alia simplicia sunt, vt cœlum, & quatuor elementa, alia mixta, quæ ex quatuor elementis componuntur. Cœli nomen tribus modis vsurpatur, vno, pro supremo cœlo, in quo diuina omnia habitare scribit Aristoteles: altero pro omnibus cœlis, siue pro congregato ex omnibus cœlis: tertio pro mundo, qui nihil aliud est, quàm cõpages omniũ rerũ sensibilium, quas summus opifex deus, aliquan-

de ex nihilo creauit, admirabili, pulchro, & concinno quodam ordine digesta. Cælum neque graue, neque leue est, omnisque contrarietatis est expers. Supremum cælum (quod ab aliis primũ mobile appellatur) mouetur ab oriente in occidentem. Planetæ verò & hoc motu, (qui motus raptus vulgo dicitur) & alio qui fit ab occidente in orientem, feruntur. Astrologi in cælo imaginantur circulos, in quibus omnes motus confici arbitrantur. Hos circulos in maiores, & minores diuidunt: maiores definientes, qui sphæram secant in duas partes æquales: minores qui in partes inæquales. Maiores sex constituunt, Æquinoctialẽ, Zodiacum, colurum æquinoctiorum, colurum solstitiorum, meridianum, & horizontem. Minores autẽ quatuor effingunt, duos tropicos, tropicum cancri, & tropicum capricorni, circulum arcticum, & antarcticum. Porrò ab his quatuor circulis minoribus, cæli terræque diuisio, in quinque zonas colligitur. Nam quicquid cæli, & terræ continetur inter tropicos, torridam zonam appellant. Arcticam autem nominãt, spatium comprehensum, inter Arcticum circulum, & polum mundi. Antarcticam contrà, quicquid interiectum est inter Antarcticum circulum, & polum mundi. Quæ duæ, quia sunt frigidissimæ, sicut prima calidissima, idcirco vix habitabiles credũtur. Reliquæ verò duæ: quarum vna definitur arctico circulo, & tropico cancri, altera circulo antarctico, & tropico capricorni, temperatæ sunt, & ob id facile incoluntur.

Caput 8.

Et hoc motu

Caput 6.

Supereſt vt de Solis, & Lunæ defectibus, nonnihil breuiter, & vt introductionis ratio poſtulat, dicamus, & primum de Lunę defectu. Defectus itaque Lunæ fit, cum Sol exiſtens in cauda, & Luna in capite Draconis, terra directè interponitur, inter Solem & Lunã. Tũc enim propter terrę opacitatem, Luna ſplendorem à Sole mutuari non poteſt, ob idq; deficit. Quando verò ſub ecliptica linea in capite, vel cauda Draconis Sol, & Luna ſimul cõiunguntur, ob interiectam Lunã, quæ corpus eſt opacum, Sol ſuos radios, ad noſtrũ aſpectum diffundere non poteſt, ſicque apparet deficere. Porrò aduertendum eſt, defectum Lunæ nũquam fieri, niſi in plenilunio, Solis verò niſi in nouilunio: & defectum ſolis nunquam eſſe generalem, Lunæ verò eſſe vniuerſum.

Caput 7.

Elementa corpora ſunt, ex quibus componuntur quæcunque fiunt in his inferioribus mundi partibus. Quatuor elementa conſtituunt, quatuor primarum qualitatum iuſtæ & legitimæ copulationes. Calidi enim & ſicci copulatio, ignem: humidi, & calidi aerem: frigidi & humidi, aquam: ſicci denique & frigidi, terram componit. Sed earum qualitatum v-

una tantum summa, & altera remissa, in unoquoq; elementorum inest. Ex his quatuor elementis, diuersæ rerum species consurgunt, iuxta varias horum ad inuicem coniunctiones. Quoniam autem in corporum mixtorum ortu, non tantum elemẽtorum qualitates, sed etiam substantias permisceri oportet, idcirco quid sit mixtio dicendum est. Mixtio itaque est eorum quæ inter se temperari possunt, commutatorum unio.

Caput 8.

Cùm rerum naturalium aliæ, ortus, & interitus sint expertes, aliæ verò ortui, & interitui obnoxiæ, de ortu, per quem hæ esse incipiunt, & de interitu, per quem è medio tolluntur, differendum est. Ortus & interitus, quædam sunt motus species à cæteris distinctæ. Nam ortus est cùm totum mutatur, nec sensibile quicquam, ut subiectum idem permanet: qua definitione, quid sit interitus facilè intelligitur. Commutatio verò est, quando subiectum sensibile, secundũ essentiã idem permanens, mutatur secundum affectiones: commutatio enim fit, ex qualitate contraria, in contrariã: ut cùm ex calido Socrates fit frigidus. Accretio licet impropriè accipiatur, pro quolibet magnitudinis incremento, propriè tamen definitur, magnitudinis accessio ad singulas partes viuentis, propter conuersionem alimenti in substãtiam. Decretio cõtrà, cùm sit abscessio

Caput 7…

magnitudinis à singulis eius quod viuit partibus. Nutritio (quæ particularis quidam est ortus) est vi caloris natiui facta conuersio alimenti, in substãtiam rei, quæ nutritur. Cæterùm quicquid viuit, quadiu viuit, nutriri necesse est, ob perennem eius substantiæ fluxum, accrescere verò non necesse est. Motus denique loco accommodatus, est ad locum, aut circa locum mutatio.

Caput. 9

Quoniam autem ortus, & interitus sine actione, & paßione non fiunt, neque hæc sine agentis, & patientis contactu, idcirco ab hoc instituto non est alienũ declarare, quot modis aliqua se tangere dicantur: item quæ sint continua, & quæ deinceps se consequantur. Quatuor itaque modis aliqua se tangunt. Primo modo, ea quorum superficies sunt simul, neutro tamen in alterum agente. Secundo, corpora contigua, quorum vnum agit in alterum, sed non contra. Tertio corpora contigua, quorum vtrumque agit in alterum, & ab eodem vicißim patitur. Quarto sese tangunt, quorum vnius vis in alterum transit, quamuis magnitudine non sint contigua. Quorum modorum tertius maximè proprius dicitur, & ad ortum, atque interitũ accommodatißimus. Continua verò, & si contigua sunt, nõ tamen omnia contigua sunt continua. Continua enim definiuntur, quorum extrema sunt vnum. Deinceps

se consequi dicuntur, inter quæ nihil eiusdem generis interiectum est, vt meæ ædes sunt deinceps tuis consequẽtes, si nullæ sint ædes inter meas, & tuas interiectæ.

Caput 10.

Corporum mixtorũ alia perfecta sunt, alia mixta imperfecta nominantur, quæ videlicet minus constantem, minusque ratam naturam habent: quorum tractatio ad eam Physiologiæ partem pertinet, quam veteres Meteorologiam vocauerunt. quæ mixta imperfecta, quoniam ferè omnia in aeris regione oriri videntur, idcirco vniuersum aerẽ distribuimus in tres regiones, supremã, infimã, & mediã. Suprema, quia igni proxima est, & motu cœli rapitur, idcirco calida est. Infima terræ propinqua, ob radiorum Solis reflexionem, etiam incalescit. Tertia, ea est quæ posita est inter supremã, & infimam, quam frigidissimam esse constat, ex effectibus qui in ea oriuntur, idque partim propter antiperistasin, & calorem ambientem, atque circumfusum, partim propter corporum calefacientium distantiam. Corporum mixtorum imperfectorum efficiens causa est cælum, cuius motu excitantur, & gignuntur. Materia, habitus duplex, quidam humidus & calidus, qualẽ è terra summo mane, vel sub noctem, è locis palustribus excitari videmus. Alter calidus, & siccus, ferèq; fumi formam habens. Mixtorũ imperfecto-

rum, quæ alij meteôra appellant, quatuor sunt potissima genera. In primo genere sunt ignea: in secundo, aerea: in tertio, aquea: in quarto, terrestria. Ignea sũt, vt corruscatio, fulmina, fulgura, cometæ, sydera cadentia, & cætera id genus. Ad aereorum genus pertinent, ventorum generatio, terræ motus, ecnephias, typhon, & similia. Ad aqueorum verò, fontium, fluuiorum, maris origo, pluuia, ros, nix, pruina, & grando. Terrestria denique sunt, quæcunque è terris defodiuntur, vt metalla, lapides, & fossilium rerum variæ, & propemodum infinitæ species. Sed de his meteôris satis hactenus, prout instituti nostri ratio postulat.

Caput II.

Cùm anima sit principium per quod res naturales anima præditæ subsistunt, de anima, & animæ partibus dicendum est. Anima definitur actus primus, & perfectio corporis naturalis, potestate vitam habentis, & talis corporis, vt eius partes sint instrumenta vitæ. Rectè etiam definitur vi alendi, sentiendi, ratiocinandi, atque mouendi. Quæ facultates in nonnullis anima[illegible] insunt omnes, in quibusdam nonnullæ, in aliis vna tantum, vt sola [illegible] facultas in [illegible], quæ [illegible], inter plantas, & animalia. Facultatis alendi tria sunt officia, alere, augere, & generare. Primum officium, ad conseruationẽ naturæ viuentis

ob perennem cursum

Causa cur necesse sit omne viuens quandiu viuit ali et nutriri posita est in assiduo et continuo substantiae fluxu. Talis enim fluxus nutritione compensari debet ut iam dictum est ...

Accrescere vero non

Cum enim res animata naturae suae conuenientem et accommodatam magnitudinem assecuta sunt tum accrescere et augeri desinunt ... vide 3 cap 8 libri de partibus

aut circa locum

Hoc adiicitur propter motum caeli qui tantum fit circa locum ut pote circa centrum terrae. Caelum enim ut docet Arist. cap. 5. 4. libri de Natura proprie et per se non est in loco sed tantum per partes ...

Cap. 9 ...

sine actione et

Hoc ita intelligendum ortus et interitus non fiunt nisi antecedente materiae alteratione oportet enim prius materiam alterari et disponi quam formam possit recipere. Sed alteratio non fit sine actione et passione. Actio vero et passio non fiunt sine contactu. Quare hac ratione [illegible], qualiter modi subiiciuntur quibus intelligimus se aliqua tangere. Primo itaque modo generaliter et vniuerse et contactu magnitudinis dicuntur se tangere quorum superficies et extremitates simul coniunctae sunt. Haec tamen ut neutrum in alterum agat ... Primo modo, ea

Hoc modo orbes caelestes se contingere dicuntur. Quamuis enim inferiores rapiantur motu supremi caeli non tamen proprie patiuntur a supremo illo caelo. Eo quod propria actio et passio non fiunt sine contrariis qualitatibus quarum caelos expertes esse prius dictum est

Secundo corpora contigua

Hoc modo secundo lunae orbis tangit orbem ignis, quamuis enim luna suo influxu agat in ignem, ignis tamen non agit in lunam. Eo quod inferiora corpora vim nullam habent in superiora ...

Tertio corpora contigua

Hoc tertio modo elementa se tangunt quae sese inuicem oriuntur. In hoc autem tertio modo dicere solemus contraria in se inuicem agere et a se inuicem pati est quia hic modus tertius ad ortum et interitum rerum [illegible] accommodatus ...

Quarto sese

Hoc modo quarto corpora caelestia nos tangunt et haec alia inferiora. Non enim tangunt contactu magnitudinis qua illorum superficies cum nostris coniunctae non sunt sed tangere dicuntur contactu virtutis, quatenus videlicet suam influentiam haec corpora inferiora regunt ...

Continua definiuntur quorum superficies sunt vna. Id. quae vnam et eandem superficiem habent ut exempli gratia vna pars brachii alteri parti continua est quia vtraque pars vna et eadem superficie terminatur. Quare omnia continua sunt contigua non contra. Eo quod multa se tangunt quae vnam et eandem non habent superficiem ...

Deinceps se consequi

Capite tertio quinti libri de natura Arist., duo necessaria constituit ut quid prius dicatur aliud deinceps. Primum est ut alterum sequatur ad aliquod primum secundum ordinem siue positionem ut domus ad domum vel secundum naturam ut unitas ad vnitatem. Alterum et posterius ut inter id quod est deinceps et id cui est deinceps nihil interiectum sit eiusdem generis ut linea est deinceps ad lineam si nulla linea sit interiecta. Dicitur est eiusdem generis quia nihil prohibet aliquid diuersi generis interpositum esse ut si inter duas domos animal intercedat ...

Caput 10 ...

Quaedam est particula physiologiae quae versatur circa corpus naturale compositum et mixtum imperfectum. Cuiusmodi sunt pluuia grando tonitrum et similia quae mixta imperfecta dicuntur vel quod minus constanter naturam habeant ut pote quae cito nata et orta cito et facile dissoluuntur, vel quia ex quatuor elementis composita non videantur sed tum alterius naturae separatae tum quatuor simul ad vnum aut alterum concurrere ad nutriri videantur ...

meteorologicam vocarunt . . .

Tractatio corporum mixtorum imperfectorum meteorologica appellatur ex tamen ratione loci superioris in quo magna parte generantur sublimia cum cognitio eorum ob [illegible] pendeat sublimis et ardua videtur. Causae enim in [illegible] multis et a nostra cognitione valde remotae contineri videntur.

quoniam [illegible]

Cum in aere magna parte corpora mixta imperfecta oriantur neque [illegible] eodem modo [illegible] totum aerem distribuimus in tres partes sive regiones quarum duae extremae calidae nempe infima et suprema, media vero inter utramque posita frigida. Quamvis enim aer natura sua sit calidus et humidus per accidens tamen et hic extrema calidus siccus et frigidus esse potest . .

Suprema quia ignis

Subiect duas causas propter quas suprema aeris regio calida est. Altera enim efficientia propinquitate ignis, tum motu caeli qui per se sufficiens est ad calorem efficiendum. Totidem causae reddi possunt caloris infimae aeris regionis. Haec enim regio calida est partim propter vapores et exhalationes quae cum sint natura calidae ad eam feruntur: partim vero propter a terra radios ad eam refractos et [illegible] reverberatos . . . vide cap. 4. 1. libri meteo. . .

Tertia [illegible] est

Media aeris regio inter duas calidas nempe infimam et supremam posita, frigida est ob idque per antiperistasim eius frigus intensificatur et . fit nunc dicitur. Dicitur enim antiperistasis contrariorum circumobsistentia cum videlicet unum contrarium ab altero obsidetur. Quod enim accidit necesse est ut quae circumdantur virtutem quae propter ambiens et circumfusum contrarium latius diffundi non potest intro recipi sicque uniri: virtus enim unita maior est se ipsa dispersa hinc fit per accidens nempe per antiperistasim ut medium calor refrigerare et frigus calefacere dicatur . . . . . . vide cap 4 et 12 1 libri meteo [illegible]

Corporum mixtorum imperfectorum efficiens causa

Corporum mixtorum imperfectorum duas tantum requirimus causas efficientem et materialem: formalem enim non inquirimus eo quod nulla saltem nobis cognita assignatur esse ab ea quae est elementarium simplicium in istis corporibus mixtis imperfectis dominantium et sicque plerumque forma dicitur esse formam esse in plerumque dominantis . . .

causa est caelum

Id Arist. docet cap. 2. primi meteor. ubi ait hunc mundum inferiorem omnem regi et gubernari a corporibus caelestibus. Caelum meteororum ergo est causa efficiens una remota et prima nempe caelum, altera [illegible] ut proxima est prima. Eodem modo duplex eorundem est materia remota [illegible] quatuor elementa propinqua vero duplex. Evaporatio una calida et humida et vapor appellatur altera calida et sicca quae exhalatio dicitur. Prout natura cuiusque corporis mixti imperfecti requirit, nimirum ut vapor humidorum, exhalatio vero siccorum materia sit . . .

quidam humidus et calidus quales

Quemadmodum ex aqua igni superposita vapores calidi et humidi, et ex lignis siccis igni admotis fumi calidi et sicci excitantur: ita in mundo ex locis humidis ut ex mari fluminibus et paludibus vapores calidi et humidi, et ex locis siccis exhalationes calidae et siccae virtute solis excitantur et sursum efferuntur . . .

ut coruscatio . . .

Coruscationem nonnulli appellant lampadem id est exhalationem in lampadis formam accensam quae cum in terras cadit non ante extinguitur

fulmina . . .

vide et etiam cap. 2. lib. meteo. et cap. 3 lib . . .

Fulmen simul cum tonitru efficitur. Est autem exhalatio inflamata quae cum in terram descendit propter suam subtilitatem subtilia et rara corpora [illegible] sine resistentia ulla quae occurrunt et [illegible] facile penetrat. Illa enim saepe intacta veste homines consumit et carnes [illegible] ossa adurit, et vagina intacta loculis saepe argentum consumit. De vi autem fulminis plura legenda sunt apud Senecam cap. 31. 2. libri quaestionum naturalium . .

fulgura . . .

Fulgur seu fulguratio fit cum exhalatio inflamata [illegible] fulmen efficitur. Nam nihil aliud est fulgur quam splendor ex fulminante inflammatione emicans . . .

pertinet: quia vt iam dictum est, quicquid viuit, quãdiu viuit, nutriri necesse est. Secundum eò refertur, vt viuens, naturæ suæ accommodatam magnitudinem accipiat. Tertium, quod est generare sibi simile secundum speciem, ad conseruationem speciei, (vt alia duo ad perfectionem indiuidui) pertinet.

Caput 12.

Cùm duplex sit sensus, vnus exterior, alter interior, de exteriori in primis disputandum. Hic in alios quinque subdiuiditur, aspectum, auditum, gustũ, odoratum, & tactum: quorum obiecta, sunt aspectabile, audibile, gustabile, odorabile, & tangibile. Sensuum exteriorum organa sunt hæc, oculi, aures, lingua, nares, & neruus quidam multiplex, ramosus, & capillatim per totum corpus diffusus. Aspectabilium duo sunt genera, color & lumen: sed color sine lumine reipsa videri non potest. Sonus est id quod auditu percipitur, fitque ex collisione duorum corporum durorũ, & leuium. Est autem quædam soni species quibusdã animalibus peculiaris, quæ vox dicitur: quæ fit cũ aer respiratione attractus, vehementius ad arteriam concutitur. Echo sonus est, ab obstãte corpore repercussus, & ad suum principiũ rediens, atque vltimos ferè tantũ sonos ad auditũ reportans. Sapor est, id quod gustabile dicitur, sicut odor, est ipsum odorabile. Quatuor denique primæ qualitates, calidum, frigidum, humidũ & siccum, sunt id quod tangibile appellamus.

Ventorum generatio

fontium

INTRODVCTIO

Caput. 13.

Sensus interior, sub se quinq; species continet, sensũ communem, vim imaginandi, æstimãdi, memoriã, & recordationẽ. Sensus communis, exteriorum sensuum princeps rectè dicitur, vt pote ad quem illi, tanquam satellites, & internuncij, deferunt rerum obiectarum species, de quibus iudicat, quásque inter se confert. Sensus communis in anteriori cerebri ventriculo situs est. Vis imaginandi nihil noui fabricatur, sed sensibiliũ species duntaxat cõseruat. Æstimandi facultas, (quæ alio nomine phantasia appellatur) ex speciebus in facultate imaginandi seruatis, intentiones rerum nullo sensu perceptarum elicit, easque tum inter se, tum cum speciebus, & ipsas etiam species inter se componit: vnde fuga, & prosecutio sequuntur. Ea autem æstimandi vis in hominibus perfectior inest, quã in reliquis animalibus, habétque sedem in medio cerebri ventriculo, vt ad imaginandi facultatem, quæ est in anteriori, & ad memoriam, quæ est in posteriori, facilius se couertat. Memoria definitur facultas quæ ab æstimandi vi susceptas intentiones diu retinet, & seruat. Recordatio, quoniam discursu mentis indiget, ad eã rem, quæ nobis obliuione exciderat, resumendam, idcirco solis hominibus conuenit. Definitur autem rei, quæ iam obliuioni tradita fuerat, per eorum quæ in memoria remanserat discursum, instauratio. Quoniã verò somnus, & vi-

... vide lectum cap 3 lib meteo

Mercurio tribuitur argentum vivum lunae aurum soli ferrum marti stannum Jovi cuprum veneri plumbum Saturno de metallis autem copiose scripsit georgius valla...

Caput IIII

De quo disputatura anima forma est naturalis [illegible] anima praedicatur imprimis ipsius a [illegible] definitionem [illegible] materialem [illegible] effectum [illegible] altera vero forma [illegible] prior autem definitio [illegible] communem posterior vero [illegible] animorum generi [illegible] partes per definitionem [illegible] in quibus [illegible] rebus anima praeditis anima tantum est principium vegetandi seu alendi ut in plantis in aliis tantum principium alendi et sentiendi ut in iis animalibus quae loco moveri non possunt in quibusdam principium est dumtaxat alendi sentiendi et loco movendi ut in [illegible] at vero in quibusdam ut in homine principium est omnis facultatis ut alendi sentiendi ratiocinandi et loco movendi...

Definitur actus primus

Eodem modo aliter definitur Arist. cap. 1 2 libri de anima est autem anima actus primus id est prima et perfecta et absoluta [illegible] sine perfectio essentialis ipsius corporis organici [illegible] dicitur autem actus primus ad distinctionem actus secundi qui a primo proficiscitur tamquam suo principio et causa [illegible] actus secundi intelligitur actiones et operationes quae ab ipso primo actu et forma promanant... perfectio corporis naturalis

[illegible] particula adiicitur ad excludenda alia corpora quorum anima non est perfectio cuiusmodi est corpus artificiale [illegible] accidentalis autem [illegible] constant triplici dimensione longitudine latitudine et profunditate [illegible] in corpore naturali potestate vitam habente reperiuntur et in suo [illegible] accidens in subiecto...

potestate vitam habentis

Potestatem intelligimus non remotam qualis est in semine sed propinquam secundum [illegible] quam corpus vitae [illegible] functiones obire potest corpus [illegible] anima et vita praeditum [illegible] omnes vitae functiones intermitti possunt quandoquidem vegetandi facultas [illegible] [illegible] in somno potissimum [illegible] fungitur ut docet Arist. [illegible] capite 1 [illegible] [illegible] ut quae sine sensu [illegible] ad tempus [illegible] intermittuntur ut in somno in quo ligati et victi sunt sensus exteriores...

ut omnes partes

Quo anima perfectior est eo plures edit functiones et operationes itaque in corpore vitam potestate habente plures partes instrumenta [illegible] requiruntur et necessariae sunt ad operandas ipsius animae functiones [illegible] forma [illegible] anima [illegible] paucas [illegible] operationes [illegible] ista instrumentorum et partium [illegible] corporibus organicis varietas [illegible]

sentiendi...

Cap. 3 2 libri de anima Arist. [illegible] attendi adiicit quod [illegible] loco [illegible] est verum respondendum est [illegible] facultatem [illegible] coniunctam esse cum sentiendi facultate quae [illegible] ibi est [illegible] quod est intelligendum de [illegible] non autem de [illegible] natura quo et plantae in quibus nullus est sensus

alimentum appetunt et ex terrae rebus suum bonum et suam perfectionem ...

Vis sola sentiendi

In plantis sola vegetandi vis inveniuntur in iis autem animalibus quae zoophi
ta appellantur praeter vegetandi vim sentiendi facultas inest. Caeterum
quatenus loco non moventur in eo mediam naturam habent cum plantis
quatenus vero sentiunt in eo a plantis differunt ...

Facultatis alendi tria

In prima parte animae quae nobis cum plantis communis est sunt tria
potissima munera nempe alere sive nutrire augere et procreare
quorum primi usus refertur ad conservationem vitae ipsius viventis: alteri
us cum facultatis actio posita est in comparando quod de natura de
substantia ipsius rei viventis assidue efflueret ut prius dictum est ...

Augmentum

Accessio efficitur quando calor adeo robustus est et profusus ut plus
alimenti vertat et confocit quam deperditum sit e natura cibus
quod accrescit. Necesse est autem id quod vivit accrescere ut postquam
adoleverit et naturae suae convenientem magnitudinem assecutum
fuerit alterum et procreare sibi possit sibi simile secundum
speciem ...

Tertium

In ipso semine continetur quaedam vis sive virtus formatrix qua singul
orum corpora animata procreantur et reliquant sibi similia
secundum speciem atque essentiam secundum speciem consequuntur
quae secundum numerum fieri non possint ut Arist. docet cap.
4. lib. 2. de anima. In quo natura ab arte plurimum differt
natura enim gignentibus rebus animalibus dat vim confundendi reli
quendi et procreandi alterum. At vero artifex statuam efformans
ei nullam vim confundendi dat alteram statuam efformandi
et procreandi

Secundum speciem

Omnia enim quae procreantur et naturae ordine oriuntur singula sunt
et singularia vero eadem quidem sunt specie sed numero
differunt ...

Ad conservationem speciei

Perpetua enim et continua individuorum singularium successione per genera
tionem facta ipsae species conservantur quae quidem habent
suam consistentiam in rebus singulis positam quemadmodum
res singulae animatae nutritione et accretione conser
vantur et perficiuntur ...

Caput 12...

Explicata prima facultate huius partis animae qua omnis patet latissime
communi facultate alendi naturae ordinem persequentes nunc dispu
tationem instituimus de facultate sentiendi ducentes initium a
divisione in sensum exteriorem et interiorem de quo exteriori sensu
qua notior est nobis quam interior. Ideirco primo loco disputa
mus. Appellatur autem sensus exterior tum ratione organorum et
instrumentorum quae exterius apparent tum vero maxime ratione
objectorum quae extra sunt posita ...

Quorum objecta

Arist. cap. 6. 2 libri de anima triplicia constituit objecta sensuum exteriorum ut
quaedam communia quae communiter omnibus sensibus percipiuntur
sunt motus status numerus figura et magnitudo. Alia propria quae
unico sensu percipiuntur unicuique sensui sunt propria: alia denique
per accidens quae videntur non per se sed tantum ratione qualita
tis sensibus quae praedicta sunt ut si aspiciam qualis sit
Socrates sensibus Socrates cum sit propter qualitatem aspectui exposita colorem
propter hoc per se qualis est Socrates sed qualis color
quod aspectui obiectum est ...

gilia, sentiendi facultatem consequuntur, ob id pauca de illis subÿcienda sunt. Vigilia itaque describitur sensuum libertas, & solutio: Somnus verò vinculum eorumdem, & quies illis ad reparationem virium à natura concessa.

Caput 14.

His ita pingui quadam Minerua de alendi, & sentiendi facultate explicatis, veniendum ad animi facultatem hominis propriam, quæque sicut hominis animus, nunquam est intermoritura. Ea vero intellectus appellatur, qui nullius certi corporis actus est, & extrinsecus accedit. Obiectum intellectus, est ipsum intelligibile, qualis esse potest, cuiusque rei propria essentia. Intellectus (quem Aristoteles tabulæ in qua nihil depictum est, similem facit) diuiditur in agentem, & patientem. Agens est, qui species à phantasmatibus abstrahit. Patiens qui illas in se recipit, & conseruat. Voluntas (quæ vt intellectus, solis hominibus inest, facultas dicitur, per quam quæ bona, aut mala esse iudicauerit intellectus, eligimus, aut repudiamus: Appetitus autem sensitiuus, vis quædam est animæ, qua mouentur animalia, ad persequendum, aut fugiendum, quicquid æstimandi facultas conueniens, aut non conueniens esse iudicarit.

Caput 15.

Restat vt de motrice facultate aliquid etiam breuiter dicamus. Ea definitur animæ vis, qua incitari, mouerique è loco vno, in aliũ possunt animalia. Huius finis est vitæ conseruatio, & corporis salus. Huiusce motionis originem Aristoteles cordi tribuit, quoniam, & in eodẽ motricem facultatẽ collocat. At vero Galenus, qui neruorum omnium ortum, in cerebro ponit, mouendi facultatem etiam in eo sitam esse asserit, sic tamen vt ipsa à cordis spiritibus adiuuetur. Porrò modus, quo animalia mouentur, hoc modo intelligitur. Principio aliquod externum obiectũ sese offert, quod aut verè bonum est, vel apparẽs, aut quod est malum: hoc oblato, appetitus incitatur ad persequendum bonum, aut declinandum malum: huic mox sese adiungit electio, & cupiditas motricem facultatem statim instigat, vt commotis neruis, animal eò moueatur, quo velit, aut inde fugiat, à quo deterretur.

FINIS.

BIBLIOTHEQUE DE L'UNIVERSITE DE FRANCE 13...

aspectus et aliorum et de singulis obiectis iudicat quae ipsa obiecta [illegible] inter se conferre . . .

Sensus communis

In cerebro secundum longitudinem tres ducuntur ventriculi in quibus medici ponunt spiritus animales quorum ventriculorum [illegible] sunt sensus interiores primus quidem sensus communis. Caeterum ille ventriculus admodum medullosus est, et quo humidus [illegible] possit eorum sensibilium species et simulacra recipere unde philosophi indicant eos [illegible] esse ingenii quibus frons est cornuta [illegible] vero quibus est obtusa et os rotunda videmus solemus hebetes homines quasi [illegible] sensus communis quasi [illegible] . . .

Vis imaginandi [illegible]

Cum sensus communis conservare non possit rerum sensibilium simulacra a sensibus exterioribus ad se delata necessaria fuit alia facultas sensui communi proxima in qua eiusmodi simulacra conservarentur et ex his ex formatis fantasia ipsa multa componat quae numquam in sensus nostros exteriores [illegible] ut cum componit ex auri et montis specie montem aureum. Caeterum vis imaginandi etiam sita est in prima parte cerebri sicut sensus communis sed illa pars ipsius partis primae in qua inest vis imaginandi siccior et durior quam ea in qua est sensus communis ut possit ea conservare simulacra quae sensu communi accepit . . .

Aestimandi facultas, quae

Huius facultatis officium est ex simulachris in imaginandi facultate [illegible] ad eliciendas intentiones quae etiam nullo exteriori aut ea [illegible] ut exempli gratia ovis lupi speciem per sensum exteriorem ad sensum communem [illegible] delata [illegible] ubi consistit sed ex lupi specie in imaginandi facultate conservata elicit ovis [illegible] et inimicitiam ob idque sibi statuit fugam salutem . . .

Quamquam autem nulla sensu indigeat phantasia in his componendis imaginibus et simulachris eorum et quamvis plurima numquam in sensus exteriores [illegible] [illegible] quod [illegible] est quod dicimus nihil esse in intellectu quod phantasia quod prius non fuerit in sensu hoc enim intelligendum est de primis et remotis [illegible] [illegible] ex quibus [illegible] ut aut quae [illegible] in intellectu aut quae ad mirabili quodam modo in phantasia componunt . . .

Fuga et prosecutio quam sequitur quidem voluntas cum hoc dicatur propter imaginandi facultatem [illegible] et voluntatem [illegible] [illegible] imaginatur ea quae [illegible] imaginamur quae sunt . [illegible] et quae sequitur etiam [illegible] nulla [illegible] sequitur prosecutio aut fuga . . . sunt valde [illegible] in hominibus perfectior . . .

[illegible] in hominibus perfectiorem esse quam in bellulis [illegible] constat quod [illegible] solo [illegible] hoc naturali instinctu in homine vero etiam ratione regitur [illegible] hoc [illegible] [illegible] ut [illegible] [illegible] [illegible] familiari [illegible] etiam [illegible] et [illegible] ita ut [illegible] ad se accurrere [illegible] libere sit [illegible] et ad se accurrere possit quae ut fuga salutem: at homo si armis se protegere [illegible] nullam fugam [illegible] vero [illegible] ut [illegible] in medio [illegible] habet quae sedem in medio . . .

Hic locus calidus est ad eum [illegible] multi spiritus ascendunt quasi ut [illegible] facultas [illegible] aestimandi facultas [illegible] in [illegible] propter spiritum [illegible] [illegible] in quibus [illegible] et motionibus phantasia ipsa ad mirabilem [illegible] agitationem . . . continuam [illegible] [illegible] operatur . . .

Memoria definitur facultas

[illegible] memorandi quando videlicet [illegible]

Memoria tribus modis dici potest uno modo pro actu memoria [illegible] altero pro habitu cum nos convertimus ad species et intentiones [illegible] sumus in propria potestate ad eum [illegible] actu memoria non utimur [illegible] tertio pro facultate naturali secundum quam quando volumus memoria utimur et conservandas species a phantasia [illegible] ad recipiendas et conservandas species a phantasia [illegible] quas natura sumus ad recipiendas [illegible] retinet et servat [illegible] acceptas . . .

Postrema pars cerebri in qua est memoria ad facilem efficiendam memoriam debet esse bene temperata [illegible] sicca et dura [illegible] humida quam [illegible] habent [illegible] humidam, [illegible] memoria qui illam [illegible] habent [illegible] humido [illegible] species non valent [illegible] exempli gratia in qua aut [illegible] [illegible] humido [illegible] sigilli [illegible] [illegible] impressio quod [illegible] de humido [illegible] [illegible] [illegible] valde nulla [illegible] impressio [illegible] est de [illegible] sicca et [illegible] habent humidum facile recipere, [illegible] intelligendum est de [illegible] temperato. [illegible] qui illam [illegible] valent memoria [illegible] [illegible] ut [illegible] [illegible]

que a primis annis percepimus facile recordentur. Nam huius rei causa que
quod cerebro dum erat bene dispositum, simile cere impressum fuit quod facile
effigiem recipere durities illa cerebri in senibus non bene impressionem recipit
sed potius eam admittit et conservat ... Recordatio quomodo discursu
Recordatio differt a memoria quod fiat mentis et intellectus discursu quasi per ratio
cinationem. Memoria vero minime. Nam qui recordatur quasi ratiocinando
medium adhibet ex quo quod memoria exciderat colligit et instaurat. Quare
cum fiat discursu mentis bestiis in quibus nulla ratio intelligentia inest
convenire non potest ...
Cum vero somnus et vigilia
Vigilia alio modo describi potest actus sentiendi et movendi a calore nativo et
spiritibus ortus. Somnus vero defectus sensuum exteriorum imbecillitas et
cessatio. Efficitur autem somnus hoc modo. Vapores ex alimento calore
cordis et sua levitate ascendunt in cerebrum ubi ipsius cerebri frigiditate
crassiores et graviores facti rursum deorsum ferri cupiunt. Itaque ita deor
sum ferri cupientes vias et meatus spiritus sensitivi et motivi
obstruunt. Quibus obstructis necesse est ipsum animal dormire: at vero
alimenti sumpti facta concoctione cum... cordis calor qui prius suffo
catus fuerat propter alimentum et vaporum copiam quo calore ampliato
hu[iu]smodi vapores dissipantur. Sic quo sensuum dissolutio et natura
... ipsius animalis ... Et quomodo illis ad
... animal ... et caducum perpetuum laborem ferre non potest ...
illud quod caret alterna requie durabile non est ... ad ... reparationem
virium quae labore quodammodo diminutae sunt animali mortali et caduco
somnus a natura concessus ...

Caput 14 ...

Disputatum est hactenus de duabus animae facultatibus omnibus animalibus communibus vege
tandi et sentiendi. Nunc agitur de ea quae soli homini convenit atque
in ipso homine essentia et perfectione prior est reliquis facultatibus.
Ista autem facultas dicitur intellectus. Cuius duae constituuntur partes agens
et patiens. Quamvis valde sit controversum utrum hae duae partes natura
et essentia distinctae sint an vero eaedem sed officiis separatae ...
imagine sicut hominis
Quemadmodum animus hominis a corpore separatur ... adhuc ... integre intelli
ita facultas intelligendi animi propria a corpore separabilis est et in quo etiam separa
rata semper existit. Nam animus separatus a corpore non est otiosus sed contemplatur
et intelligit. Cuius rei causa Arist. cap. 1 libri de anima quaerit utrum facul
tatum animae aliae sint animae propriae aliae vero communes ipsius compositi ex anima et
corpore. Et ab ipso corpore inseparabiles ...
quin intellectus certi
Mens ut docet Arist. cap. 3 2 libri de ortu animalium sola extrinsecus accedit ... divina
est [illegible] cuius actio communicat cum corporis actione non enim ad propria
munera obeunda corporali indiget actione: dicitur enim actio corporalis quae fit per
aliquod organum corporeum quemadmodum visio fit per oculos et auditio per aures. Quod si igitur
obiiciat mentem nostram non intelligere sine visis et phantasmatis ut scribit
Arist. cap. 7 3 libri de anima phantasiam autem operari per medium ventriculum
ipsius cerebri. Respondendum est quamvis ... esse et mentem quamdiu est in
corpore non intelligere sine visis et phantasmatis. Negandum tamen ob id eam
intelligere corporeo organo ad intelligendum. Nam quemadmodum operatur quam
phantasia. Et ex visis quae a phantasia accipit propria virtute aliis speciebus insensi
biles et immateriales elicit atque componit ...
quales esse potest
Id Arist. docet 4 cap. 3 libri de anima. Ubi docet animum nostrum alio modo intelligere
rem ipsam et alio modo rei propriam essentiam. Carnem [illegible] rei illam totam intelligit
ut sensibile compositum ex materia et forma. Novit vero essentiam propriam formam rei et
ut ... cognoscitur propria quiditas ... tabulae in qua nihil depictum est
Plato in Phaedone et Menone animum prius quam cum corpore commisceretur in aeterna re
rum visione fuisse scribit sed contagione corporis superioris illius vitae notionem oblitteratam
fuisse quam ob causam nihil animum nostrum similem esse ait inde quidem tabulae
nuda ... tabula eam significat in qua nihil adhuc depictum est sed rasae in qua non
... sed maxima ex parte ... species sunt oblitteratae quae per recordationem
videntur renovari. Putat enim nostrum scire nihil aliud esse quam recordari. At
Arist. cap. 4 3 libri de anima in contraria est opinione faciens nostrum

... similes tabulae rasae in qua nihil adhuc depictum est 7. quo multi
habitus perfecti naturae sunt ingenerati ex Arist. sententia 7. Ethicorum ...
negare sciendi et cognoscendi facultatem quo insitam et ingeneratam esse
a toto caelo aberrant ... Ergone est ...
Sicut artifex ... figuram inducit in materiam subiectam Ita intellectus agens notiones
intelligibiles imprimit in patiente intellectu quemadmodum vero ut docet Arist.
cap. 5. tertii libri de anima. Beneficio luminis colores qui prius tantum potestate
erant aspectabiles actu et ipsa efficiuntur Ita intellectus agens suo lumi-
ne et sua virtute ex phantasmatibus ut visis notiones intelligibiles efficit
quas patienti intellectui tanquam memoriae tribuit ...
Voluntas quae ut
Quemadmodum in viribus animae duplex est vis ad cognoscendum nimirum sensus et intellectus
ita duplex est vis ad appetendum nimirum voluntas et appetitus sensitivus de
primi autem potest voluntas vis seu quaedam facultas rationis
appetere id quod ab intellectu decreto statuitur ...

Caput 15 ...

Capite decimo 3. libri de anima: Motus animalis sive motus progressivi
in homine duas causas constituit appetitum, et intellectum practicum
et praehendendo visionem sub intellectu practico In bellius autem dumtaxat
appetitum et visionem quae facultates et causae non primae animae movent
quam movantur ab obiecto appetibili Unde ad illum motum efficiendum in-
tria necessaria constituit Movens mobile et instrumentum Sed Mo-
vens duplex constituit unum quod movet et movetur qualis est appetitus
movens autem primum ab obiecto deinde animae movet Alterum quod
tantum movet nempe ipsum appetibile Instrumentum vero in corde ponit ...
Unde motionis originem
Motus progressivi instrumentum primum est spiritus deinde nervus per
quem spiritus defertur Vult autem Aristoteles fontem primum spirituum
esse in corde et in eodem nervorum esse principium cap. 5 libri 3
de historia animalium ~~[illegible]~~ alibi in locis ..
qui nervorum est
Nervi primae sunt in corpore animalis sensus motusque instrumenta
et a cerebro et a spinali medulla orta totum corpus membris
~~totum~~ movendi et sentiendi vim conferentia ...
Movendi facultatem Unde deferunt sangui-
Itaque Gal. primo libro de usu partium docet
nem, alterum autem calorem et conservandum qui movendi est
mater Nervi autem sentiendi et movendi facultatem a cerebro
acceptam membris impertiuntur ..
a cordis spiritibus
Spiritus igitur Gal. cap. ... de usu respirationis animae proprium est
instrumentum desumitur autem spiritus ... ad diversas
vapores a substantia quae attinet ... facultatem vel ...
obeundas affectiones ... spiritus ... instrumentum ...
... primum obeundas actiones ...
imaginatio aliquod
... proponit appetitui magis
Intellectus practicus in homine ... est vel bonum est ... appetitus
... autem quod vere bonum ... appetitus ... homines
haec imago ... appetitum ... seu aestimandi facultas
... In bellius vero ipsa visio ... appetitui ...
speciem sive imaginem obiecti proponit ipsi
quod autem vere
Duplex bonum constituit Arist. cap. 10. 3. libri de anima, et ... est
atque in locis unum quod vere et ... bonum speciem ...
alterum quod est apparens ... et vere bonum speciem ...

Tertio colligitur quod qui declarat excellentiam quam habet et sunt non peccat
iactantia si quis praeficiat cedula et bona causa laudabilis est si ob inanem gloriam peccat
non est iactantia sed inanis gloria quia iactantia per talem formali includit
mendacium praeponendum [illegible] de eo quod gloriatur [illegible] commissum peccatum
[illegible] qui laborat iactantia sed peccato inanis gloriae quod [illegible]